

«Тасдиқ мекунам»

Ректори Донишқадаи давлатии забонҳои
Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода,
доктори илмҳои филологӣ, профессор

Гулназарзода Жило Бурӣ

«30» июни соли 2022

ХУЛОСАИ

Шурои олимони факултети филологияи тоҷики Донишқадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода ба диссертатсияи Шамсудинова Маҳтовбӣ Абдуалимовна дар мавзуи «Чанбаҳои назариявии ономастикаи осори бадеӣ (дар мисоли осори Аҳмади Дониш)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.02.19 – Назарияи забон

Диссертатсия дар мавзуи «Чанбаҳои назариявии ономастикаи осори бадеӣ (дар мисоли осори Аҳмади Дониш)» дар кафедраи забони тоҷикии Донишқадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода иҷро шудааст.

Муҳокима ва экспертизаи даври якуми диссертатсия дар ҷаласаи кафедраи забони тоҷикии Донишқадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода таҳти №9/2 аз 27 апрели соли 2022 мавриди муҳокима қарор дода шудааст.

Роҳбари илмӣ – Муҳаммадҷонзода Олимҷон Обидҷон, доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи забони тоҷикии Донишқадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода.

Мавзуи диссертатсияи мазкур дар ҷаласаи Шурои Олимони Донишқадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода 24 ноябри соли 2018, таҳти № 4/3-1 тасдиқ гардидааст.

Шурои олимони факултети филологияи тоҷикии Донишқадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода диссертатсияи мазкурро бо ширкати муқарризони холис – доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи назария ва амалияи забоншиносии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни Ғадоев Нурхон ва номзади илмҳои филологӣ, дотсент, мудири кафедраи забоншиносии муқоисавӣ ва назарияи тарҷумаи Донишқадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода Соҳибназарова Ҳавасмоҳ Тиллоевна баррасӣ ва муҳокима намуд.

Аз рӯи натиҷаҳои муҳокима чунин хулоса карда шуд:

Диссертатсияи Шамсудинова Маҳтовбӣ Абдуалимовна ба омӯзиши яке аз масъалаҳои дар самти таълим ва илми филологӣ бисёр мубрам, яъне ба

«Чанбаҳои назариявии ономастикаи осори бадеӣ (дар мисоли осори Аҳмади Дониш)» бахшида шудааст.

Мубрамии мавзу таҳқиқ. Ҳангоми омӯзиши ономастикаи асарҳои бадеӣ на фақат доираи истеъмоли номҳои қаҳрамонҳо ва шахру деҳаҳо муайян мегардад, балки тавассути он минтақаҳои ҷуғрофӣи замони иншо гардидани асари бадеӣ, фазои муайяни амалигардии воқеаҳо дар асар ва ҳақиқати таърихӣи он маълум карда мешавад.

Дар рисола бори нахуст дар бораи ономастикаи асарҳои Аҳмади Дониш таҳқиқот ба анҷом расидааст, ки барои омӯзиши мавқеи номҳои хос дар насри охири асри XX кӯмак мерасонад.

Дар осори Аҳмади Дониш номҳои ашхос, давлатҳо, таҳаллусу лақаби одамон, лақаби ҳайвонот, номҳои шахру деҳот, баҳру дарёҳо, чирмҳои осмонӣ, офатҳои табиӣ ва ғайра хеле зиёд ба назар мерасанд.

Мақсади таҳқиқот. Мавриди зикр аст, ки роҷеъ ба ономастикаи осори Аҳмади Дониш то кунун таҳқиқоти алоҳидае ба анҷом нарасидааст. Дар рисола мақсад гузошта шудааст, ки аз нигоҳи забонӣ ономастикаи осори ин мутафаккири нотакрорро мавриди таҳқиқ қарор гирад.

Вазифаҳои таҳқиқот барои ба мақсаду ҳадафҳои дар назди худ гузошташуда, ҳаллу фасли вазифаҳои зерин дар мадди назари мо қарор дорад:

- муайян кардани дараҷаи тасвири ҳудуди таърихӣ- ҷуғрофӣи Мовароуннаҳр ва ақсои олам, ки дар осори насрии Аҳмади Дониш зикр гардидаанд;

- нишон додани вижагиҳои луғавию маъноии антропонимҳо дар осори Аҳмади Дониш аз қабилӣ:

а). баррасии хусусиятҳои луғавӣи гидронимҳо, оронимҳо ва астронимҳои осори насрии Аҳмади Дониш;

б). муайян кардани нақши анҷомаҳои топонимсоз ва чанбаҳои забонӣи онҳо дар таркиби топонимҳо;

в). муайян намудани қабатҳои забонӣи антропонимҳо дар осори Аҳмади Дониш;

г). пажӯҳиши номвожаҳои чирмҳои осмонӣ дар осори насрии Аҳмади Дониш;

ғ). баррасии хусусиятҳои сохтори номшиносӣ дар осори насрии Аҳмади Дониш.

Навгони таҳқиқот. Дар диссертатсия ономастикаи насри Аҳмади Дониш мавриди таҳқиқ қарор гирифта, асосан, бори нахуст антропонимҳо ва топонимҳои осори фалсафӣ ва бадеии Аҳмади Дониш аз нигоҳи маъно, вежагиҳои луғавӣ ва сохтор мавриди таҳқиқу баррасӣ қарор гирифтаанд.

Мавзӯ ва мундариҷаи таҳқиқоти диссертатсияи мазкур дар мавзӯи «**Чанбаҳои назариявии ономастикаи осори бадеӣ (дар мисоли осори Аҳмади Дониш)**» ба шиносномаи ихтисоси илмӣ барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филология аз рӯи ихтисоси 10.02.19 – Назарияи забон, ки аз ҷониби Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ шудааст, мувофиқат мекунад.

Саҳми шахсии муҳаққиқ. Дар асоси заминаи омӯзишу таҳқиқи илмӣ олимону муҳаққиқони ватанию хориҷӣ, асоси заминаҳои амалию назариявии таҳқиқотӣ, таҳия ва омода намудани мақолаю маърузаҳои илмӣ ва усулҳои муосири омӯзиши номшиносиро истифода карда, чанбаҳои забоншиносии номвожаҳои осори бадеиро мавриди баррасии ҳамачониба қарор додааст.

Интишорот аз рӯи мавзӯи диссертатсия. Вобаста ба таҳқиқоти диссертатсионӣ 12 мақола аз ҷумла, 9 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 3 мақола дар маводи конференсияҳои илмӣ амалӣ мавриди баррасӣ қарор гирифта, рӯи чоп омадаанд.

А) Мақолаҳои дар маҷаллаҳои тақризшаванда:

- [1-М] Шамсудинова, М.А. Сохтори топонимияи «Наводир-ул-вақоеъ»-и Аҳмади Дониш / М.А. Шамсудинова // Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар [Матн]. - Бохтар, 2018 - №1/4(57). - С. 22-26. ISSN 2663-5534.
- [2-М] Шамсудинова, М.А. Номвожаҳои ҷисмҳои осмонӣ дар «Наводир-ул-вақоеъ»-и Аҳмади Дониш / М.А.Шамсудинова // Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар [Матн]. – Бохтар, 2018 – №1/4(57) – С. 34-38. ISSN 2663-5534.
- [3-М] Шамсудинова, М.А. Қабатҳои забони антропонимия дар осори Аҳмади Дониш / М.А.Шамсудинова // Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар [Матн]. – Бохтар, 2019 - №1/4(68) – С. 24-27. ISSN 2663-5534.
- [4-М] Шамсудинова, М.А. Сохти антропонимия дар «Наводир-ул-вақоеъ»-и Аҳмади Дониш / М.А.Шамсудинова // Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар [Матн]. – Бохтар, 2019. – №1/3 (65) – С. 82-86. ISSN 2663-5534.
- [5-М] Шамсудинова, М.А. Антропонимҳои мураккаб ва таркибӣ дар насри Аҳмади Дониш / М.А.Шамсудинова // Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар [Матн]. – Бохтар, 2020.№1/4(80). – С. 13-18. ISSN 2663-5534.
- [6-М] Шамсудинова, М.А. Шарҳи баъзе аз номҳои ҷуғрофӣ дар осори Аҳмади Дониш / М.А.Шамсудинова // Паёми Донишқадаи забонҳо. Силсилаи илмҳои филологӣ, педагогӣ ва таърих [Матн]. – Душанбе, 2020.№3(39) – С. 42-49. ISSN 2226-9355.
- [7-М] Шамсудинова, М.А. Гидроним ва оронимҳо дар «Наводир-ул-вақоеъ»-и Аҳмади Дониш / М.А.Шамсудинова // Паёми Донишқадаи забонҳо. Силсилаи

илмҳои филологӣ, педагогӣ ва таърих [Матн]. – Душанбе, 2020. №4(40) – С. 89-95. ISSN 2226-9355.

[8-М] Шамсудинова, М.А. Таҳлили номвожаҳои Фетербурх, Искандария, Кустантия / М.А.Шамсудинова // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ [Матн]. – Душанбе, 2021.№5 (65) – С. 21-25 . ISSN 2219-5408.

[9-М] Муҳаммадҷонзода О.О. Назаре ба баъзе топонимҳои иқтибосӣ дар осори Аҳмади Дониш / О.О. Муҳаммадҷонзода, **М.А. Шамсудинова** // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ [Матн]. – Душанбе, 2021. - №6 (95) – С. 18-22. ISSN 2219-5408.

Б) Мақолае, ки дар нашрияҳои дигар ҷоп шудаанд:

[10-М]. Джамирова Л.И., Шамсудинова, М.А. Ономаптопы в русском языке: структурно семантическое описание. [Матн] / М.А. Шамсудинова // Маводи конференсияи илмӣ-амалии ҳаёти профессорону омӯзгорон, докторантон, магистрантон ва донишҷӯёни ДДЗТ ба номи Сотим Улуғзода таҳти унвони «Масъалаҳои мубрами филология, ҷомеашиносӣ ва фанҳои табиӣ-риёзӣ дар даврони соҳибистиклолӣ» ба ифтихори рӯзи илми тоҷик (11.04.2021-13.04.2021). – Душанбе, 2021. – С. 170-172. ISBN-978-99985-64-49-52

[11-М]. Шамсудинова М.А. О морфологической структуре антропонимии в произведениях Ахмада Дониша [Матн] / М.А Шамсудинова // Забон ва адабиёти рус дар шароити муосир: (Маводи конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ, (Душанбе, 12 март соли 2021 г.). – Душанбе: ДМТ, 2021. – С. 323-331

[12-М] Шамсудинова М.А. Мулоҳизаҳо дар мавриди масъалаҳои ономастика дар осори бадеӣ. [Матн] / М.А.Шамсудинова // Масъалаҳои мубрами забони русӣ ва забони англисӣ дар шароити кунунӣ (Маводи конференсияи илмӣ-амалии байналмилалӣ ДДЗТ (18.06.2021). – Душанбе, 2021. – С. 356-360. ISBN-978-99985-64-00-8

Тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ. Диссертатсия дар кафедраи забони тоҷикии Донишкадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода омода шудааст. Мазмун ва муҳтавои кори таҳқиқотии мавриди назар дар шакли баромад ва мақолаҳо дар конференсияҳои илмӣ-амалии сатҳи мухталиф ироа гардидаанд, ки бевосита мазмуну муҳтавои таҳқиқоти диссертатсиониро баён мекунанд.

Таркиби диссертатсия аз рӯйхати ихтисораҳо, муқаддима, се боб, хулоса ва рӯйхати адабиёт иборат мебошад.

Чаласа пас аз баррасии масъалаи мазкур ва фикру андешаҳои баёнгардида,

Қ А Р О Р Қ А Б У Л Қ А Р Д:

1. Диссертатсияи Шамсудинова Маҳтовбӣ Абдуалимовна дар мавзӯи «**Ҷанбаҳои назариявии ономастикаи осори бадеӣ (дар мисоли осори Аҳмади**

Дониш)» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.02.19. – Назарияи забон таҳқиқоти илмии баанҷомрасида буда, ба талаботи «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.06.2021, №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯӣ мебошад.

2. Таҳқиқоти диссертатсионии Шамсудинова Маҳтовбӣ Абдуалимовна дар мавзӯи «**Чанбаҳои назариявии ономастикаи осори бадеӣ (дар мисоли осори Аҳмади Дониш)**» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.02.19. – Назарияи забон барои дифоъ ба Шурои диссертатсионии БО.КОА-036-и назди Донишкадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода пешниҳод карда шавад.

Хулоса, дар ҷаласаи васеи Шурои олимони факултети филологияи тоҷики Донишкадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода қабул карда шудааст.

Дар ҷаласа иштирок доштанд аз 14 нафар аъзои Шурои олимони - 14 нафар иштирок доштанд.

Натиҷаи овоздиҳӣ: “тарафдор” – 14 нафар, “муқобил” – нест, “бетараф” – нест, суратҷаласаи №11/4-4- аз 22 июни соли 2022.

Раиси Шурои олимони факултети филологияи тоҷик:
номзади илмҳои филологӣ, дотсент

 Абдурахимов Бахтиёр

Муқарризон:

Доктори илмҳои филологӣ, профессори

кафедраи назария ва амалияи

забоншиносии Донишгоҳи давлатии омӯзгории

Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни

 Гадоев Нурхон

Номзади илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи

забоншиносии муқоисавӣ ва назарияи тарҷумаи

Донишкадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон

ба номи Сотим Улуғзода

 Соҳибназарова Ҳавасмоҳ

Котиби Шурои олимони факултет:

Имзоҳои Б. Абдурахимов, Н. Гадоев,

Х. Соҳибназарова ва М. Ашӯрова тасдиқ мекунам:

Мудири шӯъбаи кадрҳои

ДДЗТ ба номи Сотим Улуғзода

 Ашӯрова Матлуба

Наҷмуддинов Шохиддин
Мирзомуддинович

Нишонӣ: 734019, ш. Душанбе, кӯчаи Муҳаммадиев, 17/6.

Донишкадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода.

Тел.: +992 372325000, Факс: +992 372325003, Сомона: www.ddzt.tj